

Yeni Başlayanlar İçin Microsoft Access -3

PC World Dergisinin Aralık-1996 ve Şubat-1997 sayılarında ayrıntılara girmeden daha önce Access ile çalışmamış olanlara Access hakkında ön bilgi vermeye çalıştık. Bu yazıda Access'i anlatmaya kaldığımız yerden devam edeceğiz. Bu yazıda Access hakkında verilen bilgileri ilk okumada anlayabilmeniz için Access üzerinde daha önce yayımlanmış olduğumuz iki yazıyı okumuş olmanız önerilir. Daha önce yayınlanan iki yazıda örnek olması için önce "Cari" adında bir veri tabanı dosyası hazırlamıştık. Ardından Cari Kartlar ve Cari İşlemler adında iki tablo hazırlamış bu veri tabanı dosyasına dahil etmiştik.

resim: acc1.gif

Kullanmak istediğimiz tabloları hazırlayıp veri tabanı dosyasına dahil ettikten sonra bilgi giriş formu ve bir sorgu hazırlamıştık. Bu ayki yazıda ise size Raporların nasıl hazırlandığı ve Access'te makroların nasıl kullanıldığı konusunda bilgi vereceğiz.

Rapor Hazırlamak

Yeni bir rapor hazırlamak için ilk yapılması gereken işlem veri tabanı dosyası penceresinde **Raporlar** sekmesini seçili duruma getirmektir. Aşağıda verilen ekran görüntüsünü aldığımız sırada üzerinde çalıştığımız veri tabanı dosyasına dahil edilmiş olan rapor yoktu.

resim: acc2.gif

Raporlar sekmesi seçili durumda iken Yeni düğmesine tıklarsanız ekrana rapor hazırlama tekniğinin seçildiği **Yeni Rapor** diyalog kutusu gelir. Aşağıda verilen ekran görüntüsüne göre Access rapor hazırlama konusunda size çok sayıda teknik sunmaktadır. Rapor hazırlamada kullanılmak üzere Access ile birlikte verilen **Otomatik Rapor** sihirbazı ile rapor hazırlamak çok kolaydır.

resim: acc3.gif

Şimdi örnek olması için daha önce hazırlayıp kayıt girdiğimiz Cari İşlemler tablosunu temel alan bir raporu Otomatik Rapor:Sekmeli adındaki sihirbazdan yararlanarak hazırlayacağız. Bu amaçla Yeni Rapor diyalog kutusunda rapora temel oluşturacak tabloyu ve Otomatik Rapor sihirbazını seçtik. Otomatik Rapor sihirbazının **Sütunlu** ve **Sekmeli** adında iki ayrı tipi bulunmaktadır. Yeni Rapor diyalog kutusunda tablo ve Otomatik Rapor sihirbazını seçip Tamam düğmesinde tıklama yaparsanız Access sizden herhangi bir katkı istemeden kısa sürede raporu hazırlayıp ekrana getirir.

resim: acc4.gif

Otomatik Rapor sihirbazı ile bu şekilde hazırladığımız raporu ileride tekrar kullanmak istiyorsanız, bu raporu veri tabanı dosyasına kaydetmeniz gerekir. Bunun için Dosya menüsündeki **Kaydet** komutunu kullanabilirsiniz. Otomatik Rapor sihirbazı ile rapor hazırlamak fazla zaman almadığı için bu raporu kaydetmeyebilirsiniz. Yukarıda verilen ekran görüntüsünü aldığımız zaman, rapor zoom yapıldığı için aynı anda bir rapor sayfasının tümü Rapor penceresinde görülmemektedir. Eğer raporun tam bir sayfasını aynı anda ekranda görmek istiyorsanız rapor penceresi içinde tek tıklama yapmanız yeterlidir. Rapor penceresinin en alt satırında bulunan düğmeler ile raporun sayfaları arasında dolaşabilirsiniz. Otomatik Rapor sihirbazı ile bu şekilde hazırladığımız raporu ileride tekrar kullanmak istiyorsanız raporu veri tabanı dosyasına kaydetmeniz gerekir. Bunun için Dosya menüsündeki **Kaydet** komutunu kullanabilirsiniz. Üzerinde çalıştığımız veri tabanı dosyasına ait pencerede raporlar listenirken Dosya menüsünden **Yazdır** komutunu vererek istediğiniz raporu yazdırabilirsiniz. Print komutunu vermeden önce yazdırmak istediğiniz raporu seçili duruma getirmeniz gerekir. Dosya menüsünden Yazdır komutu verildiği zaman ekrana Yazdır diyalog kutusu gelmektedir.

Makro Hazırlamak

Diğer programlarda olduğu gibi Access makro kullanımını desteklemektedir. Ancak Access'te makro kullanımı sürekli tekrarlanan işlemleri kolaylaştırmaktan çok daha işlevseldir. Ayrıca Access'i bir program geliştirme aracı olarak kullanmak mümkündür. Makrolar sayesinde basit işlemler için Access'in program geliştirme özelliklerine gerek duymayabilirsiniz. Makrolar veri tabanı dosyalarına özgü olduğu için hangi dosya için makro hazırlamak istiyorsanız önce o veri tabanı dosyasını açmanız gerekir. Ardından açtığımız veri tabanı dosyasına ait pencerede **Makrolar** sekmesinde tıklama yaparak mevcut makroların pencere içinde listelenmesini sağlamalısınız. Aşağıda verilen ekran görüntüsünü aldığımız sırada üzerinde çalıştığımız veri tabanı dosyası için hazırlanmış olduğumuz herhangi bir makro yoktu.

resim: acc5.gif

Yeni bir makro hazırlamak üzere Yeni düğmesinde tıklama yaparsanız, makro hazırlanan bir pencere ekrana gelir. Makro hazırlanan pencere aktif pencere durumunda iken, daha önceden engelleme yapılmadıysa, Access penceresine otomatik olarak **Makro** adındaki araç çubuğu getirilmektedir. Aşağıda verilen ekran görüntüsünü yeni bir makro hazırlamak üzere **Yeni** düğmesinde tıklama yaptıktan hemen sonra aldık.

resim: acc6.gif

Verilen ekran görüntüsünden tespit edebileceğiniz gibi pencerenin üst kısmında **Eylem** ve **Açıklama** adında iki sütun bulunmaktadır. Makrolar yardımı ile yapılmak istenen işlemler **Makro Eylemleri** aracılığı ile yapılmaktadır. Access dahilinde kullanıma sunulan çok

sayıda eylem vardır. Makro hazırlama ile ilgili olarak ilk yapılması gereken işlem, yapılmak istenen işleme uygun bir **Eylem** seçmektir. Bu nedenle **Yeni** düğmesinde tıklama yapıp makroların hazırlandığı pencere ekrana geldiğinde ekleme noktası Eylem sütunundaki ilk hücrede hazır olarak beklemektedir. Ekleme noktası Eylem sütununda bulunan hücrelerin üzerinde iken hücreye otomatik olarak bir liste kutusu konulmaktadır. Bu liste kutusu açılarak Access dahilinde kullanıma sunulan bütün eylemler görülebilir. Aşağıda verilen ekran görüntüsünü bu liste kutusunu açtıktan sonra aldık.

resim: acc7.gif

Açıklama sütununa ise seçilen makro eylemi veya yapılacak işlem hakkında isteğe bağlı olarak açıklayıcı bilgi yazılmaktadır. Şimdi örnek olması için basit bir makro hazırlayacağız. Bu makro çalıştırıldığında üzerinde çalıştığımız Cari adlı veri tabanı dosyasındaki Cari Kartlar tablosu açılacak. Veri tabanı dosyasından tablo açmada kullanılan eylemin adı **TabloAç**. Bu nedenle eylem listesinden TabloAç eylemini seçiyoruz.

resim: acc8.gif

Daha önce herhangi bir programlama dili ile program yazmış olanların bileceği gibi her deyim veya fonksiyon yaptığı işlemlere bağlı olarak dışarıdan değişik sayıda parametre veya bilgi almaktadır. Aynı durum Access'in makro eylemleri için de geçerlidir. Bu nedenle seçilen eyleme bağlı olarak, eylemin alabildiği her parametre için Makro penceresinin alt kısmında birer metin kutusu hazırlanmaktadır. TabloAç eylemi dışarıdan **Tablo Adı**, **Görünüm** ve **Veri Kipi** adında 3 parametre almaktadır. İlk parametrede açılacak tablonun adı belirlenmektedir. Ekleme noktası F6 tuşu veya fare ile Tablo Adı metin kutusuna götürüldüğünde metin kutusunun sonuna bir liste kutusu eklenmektedir. Eğer TabloAç eylemi ile açacağımız tablonun adını ezberle bilmiyorsanız bu liste kutusunu açık istediğiniz tabloyu seçebilirsiniz. Aşağıda verilen ekran görüntüsünü Tablo Adı liste kutusunu açtıktan sonra aldık. Liste kutusunda üzerinde çalışılan veri tabanı dosyasında bulunan bütün tablolar listelenmektedir.

resim: acc9.gif

Bu liste kutusundan açılacak tablo seçildikten sonra sıra Görünüm parametresine aktarılacak değere gelir. Görünüm parametresi **Veri Sayfası**, **Tasarım** veya **Baskı Önizleme** değerlerinden birini alabilmektedir. Eğer Veri Sayfası seçilirse, tablo açılır açılmaz tablodaki kayıtlar alıştığımız şekilde ekrana getirilir. Tabloyu açmadaki amacımız tablonun yapısında değişiklik yapmaksa, bu kez Görünüm parametresine Tasarım değeri aktarılır. Baskı Önizleme ile tablonun yazdırılması halinde kağıt üzerinde nasıl duracağı gösterilmektedir.

resim: acc10.gif

TabloAç eyleminin aldığı son parametre olan Veri Kipi ile tablo üzerinde ne gibi işlemlerin yapılacağı konusunda seçim yapılmaktadır. Eğer tabloyu yalnızca incelemek üzere açacaksanız **Salt Okunur**, tablonun kayıtlarında veya yapısında değişiklik yapacaksanız Düzenle ve tabloya yeni kayıtlar yazacaksanız **Ekle** modunu seçebilirsiniz.

resim: acc11.gif

Bu şekilde TabloAç eyleminin gerek duyduğu bütün bilgiler verildikten sonra üzerinde çalıştığımız veri tabanı dosyasındaki Cari Kartlar tablosunu açacak olan makronun hazırlanması işlemi tamamlanmış oldu. Hazırlanan bu makroyu daha sonradan kullanabilmek için makronun veri tabanı dosyasına kaydedilmesi gerekir. Hazırladığımız makroyu kaydetmek için Dosya menüsünden Kaydet komutunu verirseniz makroya ad verilen **Farklı Kaydet** diyalog kutusu ekrana gelir. Örnek olması için hazırladığımız bu makroya **Tablo Aç** adını verdik.

resim: acc12.gif

Makroyu kaydettikten sonra makro penceresini kapatabilirsiniz. Makro penceresini kapatıp tekrar veri tabanı dosyasına ait pencereyi aktif pencere yaptığınızda hazırladığınız makroyu pencerede görebilirsiniz.

resim: acc13.gif

Veri tabanı dosyası penceresi içinde mevcut makrolardan biri seçili durumda iken Aç düğmesi yerini **Çalıştır** düğmesine bırakır. Bu sırada Çalıştır düğmesine tıklarsanız seçili durumdaki makro işletilir. Şimdi bu makroda bir değişiklik yapacağız. Bu değişikliğe göre TabloAç eylemi ile tabloyu açmadan önce ekrana bir diyalog kutusu içinde belirtilen tablonun açılacağı konusunda ekrana mesaj vereceğiz. Pratik değeri olmayan bu değişikliği sadece örnek teşkil etmesi için veriyoruz. Ekrana mesaj vermek için **İletiKutusu** eylemi kullanılmaktadır. Daha önce hazırlanıp veri tabanı dosyasına dahil edilen bir makroda değişiklik yapmak için, değiştirilecek makro seçili duruma getirildikten sonra **Tasarla** düğmesine tıklanır. Aşağıda verilen ekran görüntüsünü Tasarla düğmesine tıkladıktan hemen sonra aldık.

resim: acc14.gif

TabloAç eylemi ile belirtilen tabloyu açmadan önce ekrana İletiKutusu eylemi ile mesaj vermek istediğim için, makroya ait penceredeki Eylem sütununda ilk önce İletiKutusu eylemi olmalıdır. TabloAç eyleminden önce İletiKutusu eylemini yazabilmek veya TabloAç eylemini bir sonraki satıra atmak için **Ekle** menüsündeki **Satır** komutundan yararlanılır.

resim: acc15.gif

Ekle menüsünden **Satır** komutunun verildiği sırada ekleme noktasının üzerinde bulunduğu satırın altındaki bütün satırlar bir satır aşağıya kaydırılır. Aşağıda verilen ekran

görüntüsünü Ekle menüsünden Satır komutunu verdikten hemen sonra aldık.

resim: acc16.gif

Ekle menüsündeki Satır komutu ile hazırlanan bu boş satıra istenen Access eylemi yazılabilir. Bu örnekte TabloAç eyleminden önce ekrana İletiKutusu eylemi ile mesaj vermek istediğimiz için bu boş satıra İletiKutusu eylemini yazdık. Eylemin adını doğrudan yazmak yerine bütün eylemlerin listelendiği liste kutusunu açıp seçim yapabilirsiniz. İletiKutusu eylemin adının yazımı tamamlanınca, makro penceresinin alt kısmında İletiKutusu eylemi ile verilecek mesajın ve ekrana getirilecek diyalog kutusu başlığının belirlendiği 4 metin kutusu hazırlanır.

resim: acc17.gif

İletiKutusu eylemi ile diyalog kutusu aracılığı ile ekrana getirilmek istenen mesaj **İleti** parametresine ait metin kutusuna yazılır. Aşağıda verilen ekran görüntüsünü İleti metin kutusuna İletiKutusu eylemi ile ekrana getirilecek diyalog kutusunun kapatılmasından hemen sonra işletilecek TabloAç eyleminin işlevi ile ilgili bir mesaj yazdıktan sonra aldık.

resim: acc18.gif

İleti parametresine ait metin kutusuna mesajı yazıp makroyu son şekli ile veri tabanı dosyasına kaydedip çalıştırınca, aşağıdaki gibi bir diyalog kutusu ekrana geldi.

resim: acc19.gif

Eğer İletiKutusu eylemi ile ekrana getirdiğiniz mesajdan önce ünlem işaretinin olmasını istiyorsanız, makro penceresinin alt kısmında İletiKutusu eylemine ait **Tür** parametresine **Uyarı!** değerini aktarmalısınız. Aşağıda verilen ekran görüntüsünden tespit edebileceğiniz gibi Type parametresine aktarılabilir toplam 5 değer var.

resim: acc20.gif

Tablo Aç makrosunda kullanılan İletiKutusu eylemin Tür parametresine **Uyarı!** değeri aktarılıp makro en son hali ile çalıştırıldığında ekrana Cari Kartlar tablosunun açılacağını bildiren aşağıdaki gibi bir diyalog kutusu gelir.

resim: acc21.gif

Eğer İletiKutusu eyleminin Tür parametresine **Bilgi** değeri aktarılmış olunsaydı diyalog kutusu aşağıdaki gibi olurdu.

resim: acc22.gif

Verilen ekran görüntülerden tespit edebileceğiniz gibi Access varsayım olarak İletiKutusu eylemi ile ekrana getirilen diyalog kutularında "Microsoft Access" başlığını kullanmaktadır. Eğer İletiKutusu eylemi ile ekrana

getirilen diyalog kutusuna farklı bir başlığın verilmesini istiyorsanız, İletiKutusu eyleminin **Başlık** parametresine ait metin kutusuna başlık olarak kullanılmak üzere istediğiniz bilgiyi girebilirsiniz.

resim: acc23.gif

Bu değişiklikten sonra Dosya Aç makrosu tekrar kaydedilip çalıştırılırsa ekrana gelecek diyalog kutusu aşağıdaki gibi olur.

resim: acc24.gif

Şimdi size Access kaynaklı bir diyalog kutusunun ekran görüntüsünü vereceğiz. Access bu diyalog kutusunu üzerinde çalışılan tablo, rapor veya sorgu kaydedilmeden kapatılmak istendiği zaman ekrana getirmektedir.

resim: acc25.gif

Bu diyalog kutusundaki **Evet** düğmesinde tıkladığında, tablonun son hali kaydedildikten sonra tablo kapatılmaktadır. **Hayır** düğmesinde tıkladığında ise tablonun son hali kaydedilmeden kapatılır. Ne var ki Access'in **İletiKutusu** eylemi ile ekrana getirilen diyalog kutusunda kullanıcıya seçim yapma şansı verilemiyor. İletiKutusu eylemi ekrana diyalog kutusu içinde mesaj vermektense öte bir işleve sahip değildir. Ancak Access'in MsgBox() adında hazır bir fonksiyonu bulunmaktadır.

Şimdi yukarıda verdiğimiz ve İletiKutusu eyleminden başka yalnızca TabloAç eylemini içeren makroda değişiklik yapacağız. Bu değişiklikten sonra makro çalıştırıldığında, bir diyalog kutusu içinde kullanıcıya söz konusu tabloyu açmak isteyip etmediği sorulacak. Ayrıca diyalog kutusunda Evet ve Hayır adında iki düğme olacak. Kullanıcı Evet düğmesinde tıklama yaptığında belirtilen tablo, TabloAç eylemi ile açılacak, Hayır düğmesinde tıklama yapıldığında ise tablo açılmayacak. Başka bir deyişle TabloAç eylemi için MsgBox() fonksiyonu için bir koşul hazırlayacağız. MsgBox() fonksiyonu hakkında bilgi vermeden size makronun belirtilen şekilde değiştirilmiş halinin ekran görüntüsünü vereceğiz.

resim: acc26.gif

Bu ekran görüntüsünde şimdiye kadar makrolar ile ilgili olarak verilen ekran görüntülerinden farklı olarak **Koşul** adında bir sütun var. Bu sütuna makro eylemi belirli bir koşula bağlı olarak işletilmek istendiği zaman gerek duyulur. Başlangıçta makro penceresinde görüntülenmeyen Koşul sütununu makro penceresine getirmek veya makro penceresinden kaldırmak için **Görünüm** menüsündeki **Koşul** komutundan yararlanır.

MsgBox() fonksiyonu dışarıdan ikisi seçimli 3 parametre almaktadır. İlk parametrede diyalog kutusunun içine yazılacak mesaj belirtilmektedir. Sayısal bir değer içerebilen ikinci parametre ile diyalog kutusunda bulunacak düğmeler ve mesajdan önce yer alacak işaret belirtilmektedir. Eğer MsgBox() fonksiyonuna 2. parametre olarak sayısal bir değer verilmezse ekrana

getirilecek diyalog kutusunda, yalnızca diyalog kutusunu ekrandan kaldırmaya yarayan Tamam düğmesi bulunur. Yukarıda verilen MsgBox() fonksiyonu örneğinde 2. parametre olarak 36 sayısal değeri kullanıldı.

2. parametre olarak kullanılan 36 sayısal değeri, aslında 2 ayrı sayısal değer toplamından meydana gelmektedir. Bu iki sayısal değerden 1.'si mesajdan önce küçük bir daire içinde verilecek soru işaretini temsil ederken, ikincisi diyalog kutusuna konulacak düğmeleri temsil etmektedir. TabloAç eylemine ait satırın **Koşul** sütunu bu şekilde düzenlenen Makro çalıştırılırsa ilk başta Koşul sütununa yazılan MsgBox() fonksiyonu işletileceği için aşağıdaki gibi bir diyalog kutusu ekrana gelir.

resim: accc27.gif

Yukarıda verilen MsgBox() fonksiyonunu kullanma örneğinde 2. parametre olarak 36 sayısal değeri yerine 37(5+32) sayısal değeri kullanılmış olunsaydı, diyalog kutusunda **Yeniden Dene** ve **İptal** düğmeleri bulunurdu.

resim: accc28.gif

MsgBox() fonksiyonu parametre olarak aldığı bu değerlere ve üzerine tıklanan düğmeye bağlı olarak değişen bir sayısal değeri geriye döndürmektedir. Diyalog kutusu Evet düğmesi ile kapatıldığında MsgBox() fonksiyonu geriye 6 sayısal değerini döndürür. Buna göre TabloAç eylemin işletilmesi MsgBox() fonksiyonu ile ekran getirilen diyalog kutusunda Evet düğmesine tıklanması şartına bağlıdır. Ekrana gelen diyalog kutusunda Hayır düğmesinde tıklanması halinde MsgBox() fonksiyonu geriye 7 sayısal değerini döndüreceğinden belirtilen koşul gerçekleşmez ve makro penceresinde aynı satırda yer alan TabloAç eylemi işletilmez.